Valkeakosken Vallonjärven linnustoraportti 2020

Heikki-Pekka Innala

Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys r.y.

16.9.2020

Järven joutsenpoikue ensiuinnillaan 18.5.

kuva Harri Slag

Johdanto

Vallonjärven linnustoselvitys tehtiin Vanajavesikeskuksen toimeksiannosta tarkoituksena selvittää järven pesimälajiston nykytila ja näin avata näkymiä järven mahdollisille kunnostustoimille.

1. Tutkimusalue

Tutkimusalueena oli Valkeakosken Vallonjärven yhtenäinen pääallas sekä Vallonjoen uoma kävelysillan ja maantiesillan väliseltä osuudelta mukaan lukien molempien ruovikko-, kaislikko- ja rantaluhtakaistaleet (rantametsät eivät siis kuuluneet selvityksen piiriin). Tutkimusalueen koko on noin 25 ha ja rantaviiva n. 3,8 km.

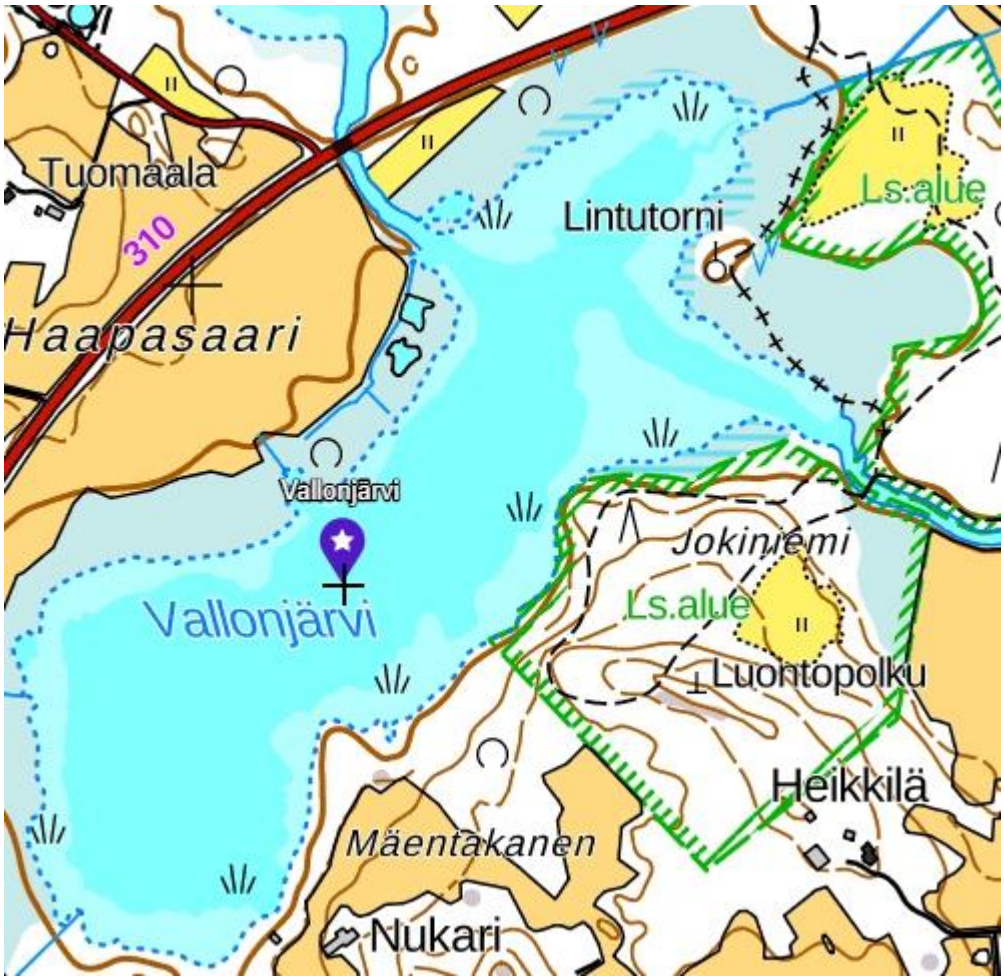

2. Tutkimusmenetelmät

Vallonjärven linnustoselvitys toteutettiin keväällä 5.4.-30.5.2020 välisenä aikana noudattaen Luonnontieteellisen keskusmuseon laskenta- ja paritulkintaohjeita havaitulle vesi- ja rantalintulajistolle. Päämenetelminä olivat kiertolaskenta soutuveneellä (kolme kertaa) ja lintutornista kaukoputkella tehdyt laskennat (viisi kertaa, laskettiin sekä pesivät että levähtävät linnut), joita katveeseen jäävien kaistaleiden osalta vielä täydennettiin kävellen rantoja pitkin tehdyillä tarkistuksilla.

3. Sääolosuhteet

Laskentoja edeltänyt talvi oli ennennäkemättömän leuto meteorologian tuntemassa historiassa, talven määritelmä toteutui vain helmikuun viimeisten viiden päivän jaksolla. Jäät Vallonjärvestä lähtivät maaliskuun alussa. Aikaista kevättä seurasi toukokuun puolivaiheilla koleampi jakso, jolla oli vähentävä vaikutus useiden rantalinnustolajien saapujamääriin (esim. ruokokerttunen ja satakieli). Myös tavanomaista selkeästi korkeampi (arviolta 20-30 cm) keväinen pesimisajan vedenkorkeus vaikutti pesimälajistoon myönteisesti (erityisesti nokikana tuntui siitä hyötyvän).

4. Pesimälinnusto

Vallonjärven tutkimusalueen pesimälinnusto esitetään seuraavassa taulukossa ryhmiteltynä pesimäbiotooppien mukaisesti. Listauksessa on mukana myös joitakin sellaisia lajeja, joita ei nyt havaittu, mutta joiden tiedetään esiintyvän alueella epäsäännöllisemmin.

Vesilinnusto		
laji	parimäärä	lisätietoja
laulujoutsen	1	Kuulunut jo monta vuotta järven säännöllisiin pesijöihin. Sai tällä kertaa vesille 7 poikasta, jotka nähtiin ensimmäistä kertaa soutukierroksella 18.5.
silkkiuikku	2	Niinikään säännöllinen, mutta suhteellisen vähälukuinen pesimälaji.
sinisorsa	5	Vesilinnuista varhaisin pesijä. Alueen ensimmäinen poikue (n + 11 pm) nähtiin jo 1.5.
haapana	2	Yksi järven peruslajeista.
tavi	3	Sinisorsan tapaan varhainen ja piilotteleva pesijä.
punasotka	1	Levähtäjälaskennoissa havaittiin enimmillään 5k ja 3n, mutta vain yksi pesintäyritys.
telkkä	4	Sinisorsan kanssa runsain varsinainen vesilintu.
nokikana	6	Taantuneen rantakanalajin pitkästä aikaa runsain esiintymä Vallonjärvellä. Talvehtimisalueen leuto talvi pienensi talvitappioita ja ilmeisesti myös veden korkeudesta oli lajille hyötyä. Pesät sijaitsivat piilossa ruovikossa aika tasaisesti ympäri järveä.

Ruovikkojen, kortteikkojen ja rantaluhdan linnusto		
laji	parimäärä	lisätietoja
kaulushaikara	1	Tämä viime vuosina Suomessa merkittävästi runsastunut laji on Vallonjärvellä ollut jo pitkään jokavuotinen reviirilintu. Piti reviiriään järven eteläpäässä.
kurki	1	Jokavuotinen pesijä. Sai tänä vuonna kaksi poikasta, jotka olivat jättäneet pesän n. 18.5.
ruskosuohaukka	1	Ollut jo pitkään säännöllinen pesijä järven lounaispään ruovikkoniemessä. Veden korkeudesta johtuen rakensi nyt pesänsä uuteen paikkaan lähemmäs rantaa.
töyhtöhyyppä	1	Pesi peltotöiltä turvassa rantaluhdalla kurkiparin läheisyydessä.
taivaanvuohi	1	Ollut aiemmin runsaampi (2-3 paria).
luhtahuitti	0	Tämä yöhuutelija esiintyy Vallonjärvellä muutaman vuoden välein. Parhaana vuonna on havaittu 3 reviiriä, mutta nyt sattui nollavuosi.
ruokokerttunen	4	Lajin päämuuttoaikaan sattunut kolea jakso vähensi laulajien määriä tänä keväänä selvästi.
rytikerttunen	0	On havaittu järvellä aiempina vuosina epäsäännöllisesti ja esiintynyt myös läheisellä Yrjölänlahdella.
pajusirkku	3	Varhainen saapuja, joten havaittu reviirimäärä kuvastaa hyvin nykytasoa.

Huomattavaa on, että lokit ovat nykyisin kokonaan kadonneet Vallonjärven pesimälajistosta. Näin ollen järven vesilinnuilla puuttuu naurulokkien tarjoama suojavaikutus petoja vastaan. Suurimmat useiden satojen yksilöiden naurulokkikoloniat järvellä ajoittuivat 1960-luvun lopulle, mutta ne katosivat, kun 1975 ihminen talloi pesät. Sen jälkeen pesintää yritti vain muutama pari 1980-luvulla. Kalalokkeja varten järvellä oli pesälaatikoita, mutta ne ovat jo lahonneet tai jääneet veden alle.

5. Kevään levähtäjälinnusto

Ympäröiviä vesialueita aiemmin aukeavana Vallonjärvi kerää keväisin monipuolisen ja pesimälajistoaan huomattavasti laajemman ja monilukuisemman levähtäjälajiston, jota esitellään seuraavassa taulukossa. Mukana on myös sellaisia levähtäjiä, joita ei juuri tänä vuonna havaittu.

Levähtäjälinnusto		
laji	suurin havaittu yksilömäärä	lisätietoja
Uivelo	8	Pohjoinen laji, joka levähtää Vallonjärvellä säännöllisesti
Isokoskelo	15	Ei pesi, mutta kalastaa järvellä lajille tyypillisinä nuottakuntina säännöllisesti.
tukkasotka	6	Potentiaalinen pesimälaji, mutta tällä kertaa vain levähtäjiä.
punasotka	8	Suurin osa jatkoi siis muualle pesimään.
sääksi	1	Kalasti säännöllisesti eteläpäässä.
kalatiira	4	Kalastavia.
haarapääsky	50	Hyönteispyynnissä eteläpäässä, joukossa myös räystäspääskyjä.
liro	2	Veden ollessa matalalla Vallonjärvi kerää lietteilleen hyvin levähtäviä kahlaajia, mutta nyt havaittiin vain nämä lirot.

Viimeisten n. 15 vuoden aikana on Vallonjärvellä keväällä havaittu myös seuraavat vesilintulajit: harmaasorsa (4 yks. 2005), heinätavi (2 yks. 2011 ja 2015), lapasorsa (2 yks. 2004, 1 yks. 2005 ja 2015) ja jouhisorsa (1 yks. 2004).

6. Viitasammakko Vallonjärvellä

Tutkimuksen yhteydessä selvitettiin erillisillä yöaikaan tehdyillä kahdella kierroksella huhti-toukokuun vaihteessa myös viitasammakon esiintyminen alueella. Ehkä hiukan yllättäen pulputtajia kuultiin vain kapealta kaistaleelta järven itäreunalta, yksilömäärä arvio n. 5.

https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/?lang=fi&share=customMarker&n=6793832.411&e=340391.745&title=Viitasammakko&desc=Lajin+pulputusta+j%C3%A4rvell%C3%A4+vain+t%C3%A4m%C3%A4n+pisteen+tuntumassa.&zoom=10&layers=%5B%7B%22id%22%3A2%2C%22opacity%22%3A100%7D%5D

7. Tarkkoja pesäpaikkoja

Ruskosuohaukka 2020

https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/?lang=fi&share=customMarker&n=6793767.411&e=340082.745&title=Ruskosuohaukka&desc=pes%C3%A4paikka&zoom=10&layers=%5B%7B%22id%22%3A2%2C%22opacity%22%3A100%7D%5D

Sen aiempi monivuotinen pesäpaikka

https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/?lang=fi&share=customMarker&n=6793713.411&e=340060.745&title=Ruskosuohaukka&desc=Aiempien+vuosien+pes%C3%A4paikka&zoom=10&layers=%5B%7B%22id%22%3A2%2C%22opacity%22%3A100%7D%5D

Kurki

https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/?lang=fi&share=customMarker&n=6794100.911&e=340389.245&title=Kurjen+pes%C3%A4&desc=&zoom=11&layers=%5B%7B%22id%22%3A2%2C%22opacity%22%3A100%7D%5D

Laulujoutsen

https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/?lang=fi&share=customMarker&n=6793857.911&e=340337.245&title=Laulujoutsenen+pes%C3%A4keko&desc=&zoom=11&layers=%5B%7B%22id%22%3A2%2C%22opacity%22%3A100%7D%5D

Silkkiuikku

https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/?lang=fi&share=customMarker&n=6793702.411&e=340061.745&title=silkkiuikku&desc=&zoom=10&layers=%5B%7B%22id%22%3A2%2C%22opacity%22%3A100%7D%5D

https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/?lang=fi&share=customMarker&n=6793836.911&e=340322.245&title=Silkkiuikku&desc=&zoom=11&layers=%5B%7B%22id%22%3A2%2C%22opacity%22%3A100%7D%5D

Töyhtöhyyppä

https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/?lang=fi&share=customMarker&n=6794054.411&e=340323.745&title=t%C3%B6yht%C3%B6hyypp%C3%A4&desc=&zoom=10&layers=%5B%7B%22id%22%3A2%2C%22opacity%22%3A100%7D%5D

8. Ajatuksia mahdollisista kunnostustoimista

Vallonjärvellä kannattaisi suhteellisen edullisena konstina kokeilla Lempäälän Ahtialanjärvellä tehokkaiksi osoittautuneita keinotekoisia pesäalustoja vesilinnuille (punasotka ym.) ja konsultoida niiden suhteen Lokkisaari r.y. asiantuntijoita. Toinen ajatus harkittavaksi olisi järven Haapasaaren peltojen puoleisen länsirannalle kasvaneen ja järven luonteen sulkeutuvaksi muuttaneen rantapuuston poisto esim. 200m matkalta joenvarresta etelään. Lampareiden avaamista rantaluhdalle ruoppaamalla voidaan myös harkita. Tällöin paras paikka olisi allaolevan kuvan kannas järven itäreunalla. Asiassa kannattaa seurata Valkeakosken Saarioisjärvellä jo toteutettujen ruoppausten vaikutuksia linnustoon.

9. Valokuvia Vallonjärveltä

Kurki hautomassa 10.5.

kuva Heikki-Pekka Innala

Laulujoutsen hautomassa pesäkeollaan 10.5. lintutornista nähtynä

kuva Heikki-Pekka Innala